

Donderdag 22 oktober 1914 – ochtendeditie

Belgische vluchtelingen.

Het Antwerpse centraal bureau voor inlichtingen over vluchtelingen, Kunstlei 64, te Antwerpen, stelt ons voor, inlichtingen te verschaffen aan achtergebleven familieleden te Antwerpen en opsporingen te doen naar vluchtelingen, wiens verblijf hun onbekend is.

Door bemiddeling van het filiaal, Brugstraat 51 te Roosendaal, kunnen de comités in Nederland en allen, die vluchtelingen in hun huis opgenomen hebben, gratis lijsten ter invulling bekomen, die zij ingevuld naar Roosendaal moeten terugzenden. Deze lijsten mogen niet door de vluchtelingen zelf worden ingevuld. Een koerierauto brengt ze daarop naar het centraal bureel te Antwerpen, waar de wijkcomité's van de veiligheidsdienst onder senator van der Molen de opzoeking doen en de inlichtingen geven. De antwoorden zullen zo spoedig mogelijk worden toegezonden. Wenselijk is, bij aanvragen een zeker bedrag te voegen, daar sommige nasporingen niet alleen zeer tijdrovend zijn (bijvoorbeeld als leden van eenzelfde gezin ver van elkaar verwijderd zijn), maar er ook kosten van telegrammen, huur van auto's, hulp van tussenpersonen, soms van advocaten, blijken nodig te zijn. Tot nu toe zijn de kosten grotendeels gedragen door de comitéleden, die bovendien hun tijd en hun krachten geven voor de zware taak, die zij op zich genomen hebben.

Het comité hoopt, dat de waardering hiervan in Nederland zich mag uiten in milde bijdragen en dat men mag bedenken, dat vele vluchtelingen, die niet durfden terugkeren, omdat zij niet wisten of het raadzaam was, weer naar Antwerpen zullen gaan, hetgeen de kosten van onderhoud aanmerkelijk zal verlichten.

Gisteren is uit Utrecht weer een bijzondere trein naar Antwerpen vertrokken met 45 vluchtelingen uit Utrecht en omgeving.

Van het station Breda zijn gisteren 1900 vluchtelingen met bestemming naar Antwerpen vertrokken, 500 maakten gebruik van vrijbiljetten.

De hier vertoevende bewoners van Mechelen zijn bijna allen gisteren naar hun stad teruggekeerd.

Het steuncomité te Zundert heeft de bedeling van voedsel aan de Belgische vluchtelingen gestaakt, zodat het merendeel der uitgewekenen, meer dan 3000 in getal, met allerlei middelen van vervoer over de grens trokken en naar hun haardsteden zijn teruggekeerd. De tramdienst van de grens naar Antwerpen is nog niet hervat.

Geïnterneerden.

Met betrekking tot de internering is met wijziging in zoverre van het bepaalde in de beschikking van 28 augustus 1914 nader het volgende vastgesteld:

1°. Te Bergen bij Alkmaar is een depot gevestigd voor geïnterneerden van Duitse, te Groningen voor geïnterneerden van Engelse en te Gaasterland, Leeuwarden, Kampen, Zwolle, Amersfoort, en Harderwijk, zijn depots gevestigd voor geïnterneerden van Belgische nationaliteit.

Geïnterneerden moeten in verband met hun landaard, naar bovengenoemde depots worden gedirigeerd, met dien verstande, dat eventueel verder te interneren Belgen voorlopig alleen voor Harderwijk worden bestemd.

Te interneren paarden moeten worden opgezonden naar het algemeen paardendepot te Utrecht; de rijpaarden met eventueel daarbij behorend tuig. Naar door de directeur van het remontewezen te verstrekken aanwijzingen zal de commandant voor voornoemd depot de rijpaarden zenden naar door de directeur op te geven depots der bereden wapens: wat stalling betreft worden zij aldaar voor zoveel nodig ingekwartierd.

Gisteravond zijn te Utrecht weer een honderdtal geïnterneerde Belgische militairen uit Vlissingen aangekomen, benevens een aantal geïnterneerde Belgische marechaussees. Zij zullen naar Harderwijk vervoerd worden.

In het militaire hospitaal te Breda zijn thans 5 gekwetste Belgische soldaten opgenomen.

Hun namen zijn: F. Basteleus, 1^e bataljon 1^e compagnie 10^e linieregiment infanterie; A. Lecrenier, 1^e regiment karabiniers, 6^e bataljon; L. Roufasse, 9^e regiment linie infanterie 2^e bataljon; L. J. E. van der Jeught, 5^e regiment linie infanterie 2^e bataljon; J. Lemmens, 2^e regiment karabiniers 3^e bataljon 1^e compagnie.

De vier geïnterneerde soldaten zijn thans allen naar het interneringsdepot te Amersfoort overgebracht.

Rotterdam. Belgische vluchtelingen.

Om 9 uur 35 vertrekt er hedenmorgen van station Delftse Poort een extra trein voor het kosteloos vervoer van vluchtelingen.

Deze trein neemt ook te Dordrecht vluchtelingen op en heeft te Roosendaal direct aansluiting op de trein naar Antwerpen (Merksem).

's-Gravenhage. Belgische vluchtelingen.

Ten behoeve van de Belgische vluchtelingen heeft de firma W. P. van Stockum en zoon alhier aan bijdragen totaal fl. 2941,31 ontvangen.

Voor dit bedrag zijn aangekocht een grote hoeveelheid levensmiddelen als: brood, worst, kaas, boter, melk, en tevens ook door medewerking van mevrouw van Suchelen van de Haere, dekens, lakens, mannen- en vrouwenondergoed, wollen doeken en veel kinderkleding, ziekenramen (de Mooy) en kinderkribben.

Met deze voorraad zijn in de vorige week de plaatsen Roosendaal, Bergen op Zoom, Putte, Breskens, Oostburg, Aardenburg, Sluis, Hulst, Sas van Gent, Hontenisse en Terneuzen bezocht en aldaar is uitgereikt datgene, waaraan bij de plaatselijke comités het meest behoefte was.

In Hotel Central logeren op hun doorreis naar Engeland drie Belgische officieren van gezondheid, die met de thans geïnterneerde troepen op Nederlands grondgebied zijn gekomen.

Zij hebben hun opwachting gemaakt bij de minister van Oorlog en bij de Belgische gezant alhier.

De Duitsers in Frankrijk en België.

Parijs, 21 oktober. Officiële mededeling van vanmiddag drie uur:

Gisteren zijn zeer heftige vijandelijke aanvallen bij Nieuwpoort, Diksmuide en La Bassée, alle met grote kracht door de bondgenoten afgeslagen.

Overall elders op het front is de toestand niet merkbaar veranderd.

Londen, 21 oktober. Niet bevestigde telegrammen, ontvangen door de dagbladen te Dover, zeggen dat Engelse oorlogsschepen de Duitse stellingen en de Belgische kust zondag laatstleden krachtig hebben gebombardeerd en een Duits vliegtuig hebben neergeschoten. Ook zouden zij een zeppelin hebben neergeschoten en zes Duitse batterijen hebben vernietigd. De verliezen bij de Duitsers zouden 1600 doden en gewonden zijn.

De Duitsers in België.

Breda, 21 oktober. Een heden van Antwerpen te Breda teruggekeerde reiziger deelt mee, dat in de afgelopen nacht circa 10.000 marinesoldaten met een aantal machinegeweren Antwerpen in zuidelijke richting verlaten hebben. Later in de nacht trok een lange rij wagens met gewonden de stad binnen. De bezetting van Antwerpen en omgeving is in aantal zeer verminderd. Er bevinden zich nog weinig politieagenten te Antwerpen en de daden van plundering in de nog steeds zeer stille buitenwijken worden menigvuldiger. De Duitse patrouilles treden tegen de plundersaars zeer streng op. Gisteren is een op heterdaad betrapt inbreker na een kort verhoor door de patrouilles doodgeschoten. De bezetting blijft zich ten opzichte van de bevolking zeer vriendelijk gedragen. Het binnenkomen en verlaten van de stad ondervindt niet het minste bezwaar.

Terneuzen, 21 oktober. In Gent hebben gestadig troepenbewegingen plaats en er heerst een zekere onrust onder de Duitse legermacht. Men hoort voortdurend in het westen kanongebulder. De staf is dinsdag uit de stad vertrokken; volgens de een is de staf naar Wetteren, volgens de ander naar Geraardsbergen vertrokken.

Churchill bij het beleg van Antwerpen.

Londen, 21 oktober. Uit Antwerpen teruggekeerde marinesoldaten delen mee dat minister Churchill hen daarheen heeft vergezeld en tot het laatst met hen in de loopgraven is geweest.

Churchill heeft ook de stellingen der Duitsers per vliegtuig verkend.

Katoen te Antwerpen.

Berlijn, 21 oktober. De Frankfurter Zeitung verneemt dat er, volgens schatting van een naar Antwerpen gezonden commissie van fabrikanten uit de Munchen en Gladbach, 120.000 balen katoen te Antwerpen liggen opgeslagen voornamelijk Oost-Indische.

De Duitse regering heeft ze in beslag genomen en zal ze aan de rechtmatige Duitse eigenaars doen toekomen.

Van de Brabantse grens.

Roosendaal, 21 oktober. Het aantal naar België terugkerende vluchtelingen neemt toe. De acht treinen die hier vandaan dagelijks naar Merksem vertrekken, gaan voller en voller weg. Het gevolg is, dat de overbevolking in Roosendaal telkens weer toeneemt, door alle mensen, die hier met hun bagage van verder uit het land aankomen. Als om drie uur de laatste trein is vertrokken, zit het station weer vol uitgewekenen, die met hun pakken en zakken in de overvolle stad niet onderdak kunnen komen.

Men moet trouwens niet te vlug zijn met zijn conclusies uit die terugkeer. Zij, die kaartjes kopen voor de reis zijn nu in de minderheid. De meesten zijn van gratis bons voorzien en de meerderheid van hen zijn mannen, die hun huisraad hier achterlaten, om in Antwerpen eens poolshoogte te nemen alvorens zij hun familie laten komen. Enkele honderden komen dan weer uit Merksem terug. Die reis is nog kosteloos, omdat er aan het goederenstation Merksem

niets dan een seinhuis is, zodat het tot heden onmogelijk was daar kaartjes te verkopen. Vele uitgewekenen maken van deze gelegenheid gebruik om eenvoudig uit hun woningen in Antwerpen nog een en ander te halen, dat zij inderhaast van de vlucht vergeten hebben en nu hier missen. Zij keren dus terug ... alleen om zich in hun vaak wel zeer primitieve Nederlandse kwartieren wat beter te installeren. Met dit al slinkt het aantal, maar toch zijn hier alle noodasielen en zolders nog geregeld 's nachts overvol en worden er nog steeds dagelijks 18.000 vluchtelingen gevoed van de levensmiddelen, die per treinen door de Nederlandse regering aangevoerd worden. De vrees voor de Duitsers is onuitroeibaar.

Uit Engeland.

Londen, 21 oktober. Het blad *Métropole*, dat vroeger te Antwerpen verscheen, zal morgen te Londen in het Frans uitkomen als een bijlage van de Londense *Standard*.

De *Indépendance Belge* is vandaag voor het eerst te Londen verschenen. Ze bevat een brief van Asquith ter begroeting van haar verschijning, waarin hij de hoop uitspreekt, dat haar wakkere taak met goede uitslag bekroond zal worden. Hij voegt er bij: ik vertrouw, dat de *Indépendance* eerlang weer te Brussel en Oostende zal uitkomen en het dappere Belgische volk door onze wapens en die van onze bondgenoten weer in het bezit van zijn eigen land zal gesteld worden, volop genietend van de vrijheid voor welke het zich zulke vreselijke offers getroost heeft.

Het bombardement van Antwerpen.

Een onzer oorlogscorrespondenten schrijft op vrijdag 9 oktober:

In mijn straat wacht mij een jammerlijk gezicht. tijdens mijn afwezigheid zijn twee bommen van groot kaliber in de Rode Kruis-

ambulance gevlogen, waarin zij een hevige brand hebben veroorzaakt. Uit de twee vleugels aan de achterzijde van het uitgestrekte gebouw slaan de loeiende vlammen. Het ganse personeel schijnt al vroeg het hospitaal te hebben verlaten, en thans is er niets meer aan te veranderen. Bijna elke brand in Antwerpen door een bom veroorzaakt, had door tijdig ingrijpen kunnen worden vermeden. Maar de verantwoordelijke mensen hebben hun posten verlaten, en burgers om desnoods met emmers water elk begin van brand te blussen, zijn niet bijeen te krijgen. Wel verzamelt zich thans in het brandende gebouw een belangstellende menigte, die iedere nieuwkomer als een concurrent opneemt. De hele buurt komt bijeen, om zorg te dragen, dat zo weinig mogelijk bruikbare goederen bij die brand zullen verloren gaan. Met prijzenswaardige nauwgezetheid worden alle keukenbenodigdheden, alle stoelen, alle ledikanten, alle brandstof, eetwaren, kortom alles wat zich voor een overijld transport leent, in eigen kelders in veiligheid gebracht. Weliswaar wordt daarbij geen inventaris opgemaakt, en bij de toekomstige terugbezorging van het materiaal aan de eigenaars zullen vergetelheden zodoende niet te vermijden zijn. De ijver der onophoudelijke heen en weer dravende menigte is bewonderenswaardig.

Mijn buurt is niet weinig geteisterd. Binnen een cirkel, om mijn huis beschreven met een straal van honderd meter, zijn precies 23 granaten gevallen. Ik ben er dus met mijn drie warme sprinters door de achtervensters en de stuk of wat in de tuin goed afgekomen.

Het bombardement heeft plaats gehad uit stukken van verschillend kaliber. Uit een reusachtige bonbonnière is het artilleristische suikergoed van allerlei vorm en grootte rondgestrooid. Granaten en granaatkartetsen van 8,8, 10,05, 18, 21 en 32 cm zijn zonder klaarblijkelijke regelmaat afgezonden. Het effect van die losbarstingen is duidelijk op te maken uit de nu populair geworden

afbeeldingen der stad. Merkwaardig zijn vooral de huizen, die van buiten bezien niets schijnen te hebben geleden. Menige gevluchte, die bij zijn terugkeer met vreugde zijn deur heeft geopend, is van de afschuwelijke aanblik die zijn huis daarna bood teruggeschrikt.

Uit puinhopen van vernielde huizen heb ik splinters van zeven kilo opgeraapt. In vele woningen lagen honderden schrapnelkogeltjes door de kamers verspreid. Toch is bij het bombardement gebleken, dat men over het algemeen in de kelders vrij veilig is geweest. De meeste granaten hebben één of twee verdiepingen uiteen doen spatten, maar de kelderbewoners zijn slechts in één geval, naar ik meen, getroffen. In de Cogelslei ziet men in een verlaten huis het enorme gat van een door het keldervenster doorgedrongen projectiel, dat een groot deel van zijn lading door de kelder moet hebben gejaagd.

De manschappen, die op post hebben gestaan bij de eerste vestingslinie, hebben het hard te verduren gehad. Nog ziet men overal de diep uitgegraven gaten, waarin de Belgen zich hebben verstoken. Ook menig burger heeft naast de posities der verdedigingstroepen zich in een beschermde kuil tegen het granaatvuur trachten te vrijwaren. De kleine huizen van Berchem zijn door elk schot, dat doel trof, geheel vernield; daardoor biedt deze voorstad zulk een diep betreurenswaardige aanblik.

Het ergste van het bombardement is waarschijnlijk het morele effect op de burgerij. Een bevolking, die door zulke diepten van angst en dus van vernedering heeft moeten waken, is in haar fierheid verkild, en de rustige trots van de burger, zijn enig zielkundig bezit, is verloren gegaan. Het doet pijn te zien hoe deemoedig velen de Duitse soldaat groeten, en ik ben overtuigd, dat menige officier verbaasd is geweest over een zo meegaande houding jegens zijn trouwens in het gewone leven vrij matige en weinig hinderlijke eisen. Een tijdens de

beschieting ontstane ontmoediging en een wantrouwen jegens al die mensen, die “het tot dusverre beter geweten hadden” en hem in de moeilijke ogenblikken, die op het beleg gevolgd zijn, niet hebben terzijde gestaan, komen de Duitser ten goede. De schildering in de opgewonden Antwerpse bladen van het Duitse leger schijnen hem nu overdreven, en hij merkt met stijgende verwondering op, dat de Duitse soldaat een mens is als zichzelf.

Hij waardeert in de Duitser zijn ongelooflijke activiteit en de vele blijken van ware menselijkheid. Diepe indruk heeft bijvoorbeeld in de stad het volgende voorval gemaakt: in de vroege morgen van de eerste dag der beschieting zijn in de generaal de Campiemonstraat twee mannen, vader en zoon, op straat gedood tijdens hun vlucht. De lijken hebben daar, door de hond besnuffeld, door de voorbijgangers bekeken en betast, gelegen, onverlet, tot zondagmorgen daaropvolgend. Toen zijn zij door twee Duitse soldaten begraven.

In de Bolwerkstraat is een burger in zijn huis door een bom gedood. Het lijk heeft, door alle omstaanders aangestaard, gelegen, totdat de vijand bij de vestingwal een eenvoudig, maar diep graf gegraven heeft. Ge zult daar een houten kruis op zien, en daarvoor wat levende bloemen in bloempotten. Drie Duitsers hebben het graf gedolven, het lijk met ontbloot hoofd erin gelegd, met een kort gebedsformulier kruis en bloemen erop aangebracht, en dan hebben alle aanwezige soldaten “stramm” gesalueerd.

Buiten de eerste vestingrij zult ge even buiten de stad een dergelijk graf zien, met kruis en bloemen versierd. Er ligt een Belgische soldaat onder, want zijn grenadiersmuts hangt op het kruis en op het dwarshout is geschreven: “Hier liegt ein tapferer Belgischer Soldat”. Zou die verschrikkelijke vroomheid in de oorlog niet een van de voornaamste factoren zijn van die werkelijk reusachtige

krachtsontwikkeling van het Duitse leger. Laat geen godsdienstig mens de schouders ophalen over deze vorm van vroomheid. Men herinnere zich Anatole France's Jongleur de Notre Dame, die God diende op zijn eigen wijze, en Hem niet minder welgevallig was dan de anderen.

Hier en daar heeft ook de bevolking dergelijke bewijzen van diepe ontroering gegeven. Wie nu nog de weg naar Mortsel opgaat, zal 100 m van de eerste vestingrij af, op het trottoir van een café een viertal zwarte vlekken zien. In het land daarnaast een diepe groef, door een granaat uitgeslepen. Een schoen, een zware, stevige soldatenschoen, met enorme zolen, wordt door de voorbijganger schuchter opgenomen, en straks weer als een relik op de grond neergezet waar hij lag. De schoen is door granaatscherven gescheurd, er is een regen van kogels doorheen gegaan. Nog tijdens de beschieting hebben buurlieden de lijken van vijf schildwachten, die op hun blootgestelde post zijn blijven staan, totdat het projectiel suizend insloeg, ter zijde van de weg in een graf gelegd en bij het paaltje, waaraan de soldatenmuts gehangen is, liggen volle garven dahlia's en rozen. Maar op het trottoir, waar de schoen ligt, en bij de vier diepdonkere vlekken, schijnen de arme jongens nog altijd op wacht te staan, hun geweren in de arm, schertsend als kranige, eenvoudige Belgische jongens, die zij waren, meefluitend met het rare gesuis der granaten, niet weggedoken voor die pretentieuze monsters, die in hun nabijheid, toen het dodelijk schot insloeg, al drie huizen tot puin hadden geschoten, maar kalm gebleven op hun post, uitkijken naar de Duits, en vol moed.

Waren de lijken door de Duitsers gevonden, dan zouden zij een graf hebben gedolven, maar er had een groot ruw kruis op gestaan: "Hier legen fünf tapfere Belgische Soldaten". De Times zegt dat de bezetting van Oostende door de Duitsers sterk heeft gewerkt op de verbeelding van een deel van het Engelse publiek, dat zich geen

rekening geeft van de militaire betekenis van de aanwezigheid van de Duitsers op dat deel der Belgische kust, doch er alleen in ziet het zich nestelen van de Duitsers aan de Noordzee, wat een onbestemde ongerustheid wekt. Volgens de Times is hiervoor echter geen reden. Het verschijnen van de Duitsers aan de kust betekent niet anders dan dat zij in het bezit zijn van "30 mijl duinen met uitstekende badgelegenheid". Het blad gelooft, dat het de Duitsers niet gelukken zal, verder langs de kust vooruit te dringen. De hele omgeving van Nieuwpoort en Duinkerken is een net van kleine waterwegen en gedeelten ervan kunnen onder water worden gezet. Het terrein vormt hierdoor voor de bondgenoten een goed verdedigbare positie, welke bovendien nog versterkt is.

Voor de Belgische vluchtelingen.

Kristiania, 16 oktober.

Wat mij het sterkst in deze dagen getroffen heeft, was de spontane wijze, waarop de mensen in Holland uiting hebben gegeven van hun menselijkheid en offerwilligheid. Hoezeer de schilderijen, die ik in uw blad las over de invasie der Belgische vluchtelingen in Nederland, mij leed deden en mij bitter stemden, toch schenen zij mij oasen in de woestenij, waarin ik, dank aan uw inlichtingen, al meer dan twee maanden rondzwalk, bij elke schrede stuitend op brandende puinhopen en hopen gesneuvelden en gewonden. Ja zeker, het waren oasen, want daar vond ik weer menselijk gevoel terug, dat de krant mij zo lang had onthouden.

O, wat waren het heerlijke stonden, wanneer ik de lijsten doorliep van al die milde gevers, die met hun giften aan kwamen dragen om de arme verjaagden hulp te verschaffen. Daar ging een hele stad aan mijn ogen voorbij, heel Rotterdam met zijn grote handelskantoren, met zijn prettige havens, zijn pakhuizen, zijn grachten, straten en

parken, met al de mensen, die aan de stad levendigheid en bedrijvigheid schenken.

Ik zag de deftige koopman, hoe hij na beurstijd even zijn kassier toefluisterde een paar bankjes van duizend naar de administratie der Nieuwe Rotterdamse Courant te laten brengen, voor de Belgische vluchtelingen. Maar ik zag ook hoe Pietje en Aaltje en velen meer van de Mathenesserlaan of van de Singel haar fooienpotjes eens nakeken en er een paar blanke rijksdaalders uit te voorschijn haalden, om ze fluks eventjes naar hetzelfde adres te brengen. En ik zag hoe een brave werkmans zijn opgespaarde fl. 25 niet te zwaar vond, om ze op het altaar der naastenliefde neer te leggen. En ik zag nog heel, heel veel meer!

O, wat was dat heerlijk, te zien hoe goed de mensen toch zijn, wanneer hun betere ik maar ontwaakt, en dan dacht je bij je zelf: als dat nu eens altijd zo kon blijven, als dat nu eens het begin was van het nieuwe leven, waarnaar wij allen snakken, dat het toch komen moge, dat mooie nieuwe leven, waardoor oorlog een onmogelijkheid zou worden in de toekomst, omdat de hebzucht dan verdwenen zou zijn, wanneer de mensen als broeders met elkaar zullen leven, wanneer de sterkeren de zwakkeren zullen bijstaan, wanneer wij allen zullen leven voor elkaar, opdat er een krachtige en schone toekomst kan oprijzen uit de vreselijke rampen en ellende, waarvan we nu getuigen zijn.

Nu Holland de stoot heeft gegeven, ontwaakt men ook hier. Ik schreef reeds, hoe warm Social-Demokraten hier over Hollands offerwilligheid en gastvrijheid voor de Belgische vluchtelingen geschreven heeft en hoe het er bij die gelegenheid op wees, dat de andere neutrale staten niet bij Holland ten achter mochten staan, om het beproefde volk hulp te verlenen.

Deze stem heeft weerklank gevonden in Zweden, en juist nu lees ik een artikel in de Zweedse Social-Demokrat, dat in dezelfde geest gesteld is als dat van het Noorse blad. Het artikel eindigt met de volgende ontboezeming: "Het schijnt ons toe, dat het een menslievende plicht is van de voor de oorlog gespaard gebleven landen, om hier te helpen, om hier het bewijs te leveren, dat niet alle banden, die de volken verenigen, verbroken zijn en dat wij niet met onverschillige ogen mogen aanzien, dat een heel volk ten onder gaat, zonder dat wij het slachtoffer die hulp hebben verleend, die ons neutraal geweten enigszins rust verschaft."

Het proces van de Belgische burgemeesters.

Men meldt ons uit Maastricht:

Onze lezers herinneren zich het geding te Tongeren waar tien burgemeesters en secretarissen uit Belgische gemeenten dicht bij de Nederlandse grens, terecht hebben gestaan omdat zij de rekrutering van het Belgische leger begunstigd hadden. De rechtbank heeft hen op 24 september laatstleden vrijgesproken, oordelende dat het grondgebied van hun gemeenten op het ogenblik van het delict, niet bezet was door Duitse troepen.

De plaatselijke commandant was tegen die vrijspraak in hoger beroep gegaan.

De advocaten, die in eerste instantie gepleit hadden, werden verwittigd dat de Duitse wet hun niet toestond voor het militair gerechtshof (Feld-Kriegsgericht) te pleiten. De verdedigers der burgemeesters, die geen Duits advocaat te Tongeren konden vinden, waren naar Luik gegaan, voorzien van een geldig paspoort, om er een verdediger te zoeken. Zij slaagden te Luik niet, doch ontvingen er de raad zich naar Aken te begeven, ditmaal voorzien van paspoorten van

de Kommandantur te Luik. Te Aken stelden zij zich in verbinding met meester Souanini, een der kundigste advocaten der Rijnprovincie, die op zich nam de aangeklaagden te verdedigen.

Nauwelijks te Tongeren teruggekeerd, werden de heren bij de commandant ontboden, die hun verklaarde, dat zij zich zonder zijn vergunning naar Aken hadden begeven en dat zij gevangen genomen werden. Zij protesteerden daartegen wegens het recht der verdediging, maar niets hielp. Na een dag hechtenis, werden zij door de commandant veroordeeld tot vier weken gevangenisstraf, subsidiair 500 frank boete elk.

De zaak der burgemeesters werd voor het Feld-Kriegsgericht de 14e deze behandeld.

Daar de debatten niet publiek waren, is het ons onmogelijk er een verslag van te geven; maar naar we horen, heeft de militaire auditeur de toepassing van de doodstraf tegen de 10 beschuldigen geëist.

Als getuige à décharge werd gehoord de plaatselijke commandant te Tongeren. Na het pleidooi van meester Souanini en een beraadslaging van meer dan een half uur sprak het Feld-Kriegsgericht de beschuldigen vrij. Veel mensen van het stadje en de omliggende gemeenten wachtten met spanning het vonnis af en het was met een diepe aandoening en vreugde, dat de uitspraak werd ontvangen. Men verwachtte de vrijgesprokenen nog dezelfde dag in vrijheid gesteld te zien. Maar, niettegenstaande de vrijspraak, besliste de commandant, dat de burgemeesters en secretarissen in Duitsland zouden gevangen gehouden worden tot na afloop van de oorlog.

Het is te hopen, dat deze beslissing niet zal gehandhaafd worden, en dat de hogere Duitse autoriteit de vonnissen van de militaire rechtspraak zal doen eerbiedigen.

De Belgische socialistische leider Vandervelde, lid van de commissie welke in de Verenigde Staten voor de belangen van België werkzaam is, heeft daar een rede gehouden, waarin hij, volgens een Engels verslag, zich als volgt heeft uitgelaten:

“In alle internationale conflicten van de laatste jaren is de internationale arbeidersbeweging eensgezind gebleven. Zo was het ook net voor de tegenwoordige oorlog. Oostenrijk had reeds aan Servië de oorlog verklaard, toen het Internationale Socialistische Bureau, dat onmiddellijk te Brussel bijeen was geroepen, zich op het standpunt stelde, dat Duitsland op Oostenrijk en Frankrijk op Rusland een druk behoorde uit te oefenen om de strijd te beperken. En van ganser harte verklaren wij ten gunste van onze Duitse partijgenoten, dat zij bij hun streven tot behoud van de vrede hun plicht en hun gehele plicht hebben gedaan. Maar deze pogingen zijn tevergeefs gebleven, de oorlog is algemeen geworden.

”Een groot deel van de Engelse oost- en zuidkust is thans gesloten voor Belgische vluchtelingen. Zij, die reeds waren aangekomen, moeten elders in Engeland een onderkomen zoeken. De Times dringt er bij de autoriteiten op aan dat een behoorlijke organisatie zou worden tot stand gebracht voor het onderdak brengen van de duizenden Belgen en doet ook een beroep op het publiek. Het blad verwacht ook dat nog duizenden Belgen uit het met vluchtelingen overstroomde Nederland naar Engeland zullen oversteken. Een Engelse vertegenwoordigster van het Internationaal Steuncomité voor vrouwen, die Nederland bezocht heeft om zich van de nood der vluchtelingen op de hoogte te stellen, heeft aan een correspondent van de Times als haar mening te kennen gegeven dat Engeland een zo groot mogelijk getal Belgische vluchtelingen uit Nederland naar Engeland behoorde over te brengen.

De Franse stad Aix bij Marseille heeft haar universiteit ten gebruike afgestaan aan de Belgische hoogleraren en studenten.

Men meldt ons uit Oostburg:

Aan alle Engelse en Franse onderdanen die nog te Oostende, Blankenberge, Heist, Knokke enzovoort vertoefden is aangezegd dat zij onmiddellijk (althans binnen twee uur) de kust moesten verlaten, anders zouden zij gevangen genomen worden. Deze vluchtelingen komen nu weer alhier over de grenzen.

Een correspondent in België van de Daily Telegraph bevestigt het bericht van bladen te Dover dat Engelse oorlogsschepen de actie te land hebben gesteund met hun geschutvuur, dat volgens de berichtgeving tot zes mijl het land in reikte. De infanterie der bondgenoten moet, onder dekking van het marinegeschutvuur, de Duitsers hebben teruggedreven in de streek ten zuiden van Middelkerke.

Uit Breda meldt men ons:

Het aantal vluchtelingen vermindert hier wel enigszins, doordat er voortdurend naar Antwerpen vertrekken, doch heden hebben zich uit de grensgemeenten, die op bevel van de militaire overheid ontruimd moeten worden, bij het comité van huisvesting en voeding ook weer verschillenden aangemeld.

Donderdag 22 oktober 1914 – avondeditie

Scheepvaartverkeer met België.

Het Duitse consulaat te Terneuzen is gemachtigd voor alle schepen, die naar Gent willen opvaren met lading, doorvaartbiljetten uit te reiken en vrije terugkeer uit België toe te zeggen.

Belgische vluchtelingen.

In overleg met enige uitgeweken Vlaamse studenten, stelt het bestuur van de Utrechtse studentenafdeling van het algemeen Nederlands verbond pogingen in het werk, om Belgische uitgeweken studenten in Hollandse universiteitssteden huisvesting te bezorgen en hen in hun studie en anderzijds behulpzaam te zijn. Ieder die adressen van uitgeweken Belgische studenten weet, wordt verzocht deze te willen opgeven aan de heer A. J. van Vessem, Catharijnesingel 5, Utrecht.

Omtrent de omvang van de terugkeer van Belgische vluchtelingen uit het zuiden des lands zijn bij het departement van binnenlandse zaken zeer bevredigende berichten ingekomen.

In verband hiermee wordt vernomen, dat in de eerstvolgende dagen maatregelen van regeringswege te verwachten zijn om zoveel mogelijk, ook het noorden en het oosten des lands van Belgische vluchtelingen te ontlasten

Het ligt verder in de bedoeling elementen onder de vluchtelingen, die hier te lande blijven vertoeven, maar wier verspreiding over de verschillende gemeenten des lands om verschillende redenen minder wenselijk wordt geoordeeld, in speciale regeringskampen samen te brengen.

Belgische spoorweg- en postbeambten.

Het personeel van spoorwegen, post en telegrafie, benevens de staatsambtenaren van België, blijven zich voorlopig beschouwen als

zijnde in Belgische dienst. De hoofdmannen van het personeel zijn van mening, dat het in de bedoeling der Belgische regering ligt, alle beambten tot haar beschikking te houden om dienst te doen, waar dat vereist wordt. Voorlopig mag derhalve aan de hervatting van het werk in het door de Duitsers bezette deel van België niet worden gedacht. Het in het te Amsterdam aangeplakte bericht van de Belgische regering gegeven verlof, naar België terug te keren, heeft, volgens de heersende mening, alleen ten doel de ambtenaren in staat te stellen particuliere zaken te regelen.

De passagiersboot Telegraaf II heeft gisteren ongeveer 400 vluchtelingen van Hansweert naar Antwerpen teruggebracht.

Van de 400 Belgische vluchtelingen, die te Voorburg onderdak zijn gebracht, hebben er vanochtend 47 de terugkeer naar hun land aanvaard.

Rotterdam.

Belgische vluchtelingen.

Er keren nog niet veel uitgewekenen van hier naar Antwerpen en omstreken terug. Vandaag was het aantal nog iets minder dan gisteren. Met de trein van 8 uur 05 vertrokken hedenmorgen 145 betalenden en met die van 8 uur 13 50 vluchtelingen kosteloos naar Roosendaal.

De extra trein van 9 uur 35 nam er 190 kosteloos mee. Deze trein vertrok van hier met ongeveer 650 vluchtelingen.

Met de trein van half twaalf vertrokken 45 betalende vluchtelingen en 30, die kosteloos vervoerd werden. In deze trein bevonden zich reeds 170 terugkerende uitgewekenen van andere stations.

De stoomboot Eugenie, van de firma H. Braakman en C°, is hedenochtend van hier naar Antwerpen vertrokken met 30 Belgische vluchtelingen.

Amsterdam.

Belgische vluchtelingen.

Met een extra trein, die hedenmorgen om 7 u 10 van het centraal station vertrok, zijn 181 vluchtelingen naar België teruggekeerd.

's-Gravenhage.

Comité voor Belgische en andere slachtoffers.

De Haagse leden van bovengenoemd comité berichten, dat het totaal van ontvangen gelden tot heden beloopt fl. 8.125,50.

Van dit bedrag is het grootste gedeelte overgemaakt naar het hoofdcomité te Amsterdam en een ander deel bestemd voor het Joodse comité, alhier, alsmede voor belangrijke zendingen van benodigde goederen en eetwaren naar het zuiden des lands. Eveneens zijn daarheen verzonden een belangrijk getal stukken ondergoederen, ligging en kledingstukken, uit het kledingdepot Piet Heinplein 4, van waaruit mede aan verschillende inrichtingen voor vluchtelingen in Den Haag, alsook aan particulier gehuisvesten, kledingstukken verschaft zijn.

Voorlopig ligt het in het plan, dit depot in werking te houden tot 31 oktober, van 10 tot 12 en 2 tot 4 uur en, indien mocht blijken, dat in die behoeften der vluchtelingen redelijkerwijs voorzien is, het restant van de verzamelde voorraad af te staan aan het kledingsdepot van het Haagse steuncomité 1914, Noordeinde 35.

Belgische vluchtelingen.

Hedenochtend zijn van hier met de extratrein der H. IJ. S. M. een paar honderd Belgische uitgewekenen vertrokken.

Parijs, 21 oktober. Officieel bericht van 11 uur 's avonds:

Op onze linkervleugel, van de Noordzee tot la Bassée, op de fronten van Nieuwpoort tot Diksmuide, van Ieper tot Menen, van Warneton tot La Bassée, is heden een hevige slag geleverd. Volgens de laatste berichten hebben de bondgenoten zich overal gehandhaafd.

Van het centrum en van de rechternleugel is niets te vermelden.

Londen, 22 oktober. Het persbureau maakt bekend, dat de vijand gisteren de gehele dag hevige tegenaanvallen op het front der bondgenoten heeft ondernomen, doch met aanzienlijke verliezen is teruggeslagen. Vooral het Belgische leger onderscheidde zich door de moedige verdediging van zijn stelling.

Berlijn, 22 oktober. Mededeling uit het grote hoofdkwartier van hedenmorgen:

De gevechten aan het IJzerkanaal duren nog voort. Elf Engelse oorlogsschepen ondersteunen de vijandelijke artillerie.

Ten oosten van Diksmuide werd de vijand teruggeworpen. Ook in de richting van Ieper rukten onze troepen met succes op.

Het is zonder twijfel vastgesteld, dat de Engelse admiraal, die het bevel voert over het smaldeel voor Oostende, slechts met moeite door de Belgische autoriteiten is afgebracht van zijn voornemen om Oostende te beschieten.

Londen 21 oktober. De admiraliteit maakt bekend, dat de monitors van de Severn, de Humber en de Mersey bij de jongste krijgsverrichtingen aan de Belgische kust betrokken zijn geweest. Zij

hebben de rechtervleugel der Duitsers met hun vuur bestookt en veel bijgedragen tot het succes van de strijd. Ook zijn afdelingen met mitrailleurs ontscheept, die aan de verdediging van Nieuwpoort hebben meegewerkt en er zich verdienstelijk hebben gemaakt. Bij de gevechten is een luitenant gedood. Verder zijn er zes gewonden en acht vermisten.

Dover, 22 oktober. Een flottielje van drie vaartuigen, bestemd voor rivierdienst en aangebouwd voor een vreemde natie, is zaterdagmiddag overhaast vertrokken. De vaartuigen waren gewapend met 6-duims kanonnen en werden geëscorteerd door aviso's en torpedoboten. Ze staken het Kanaal over en te Dover hoorde men zondagavond geschutvuur.

Maandagmorgen bracht een der vaartuigen van de flottielje zeven mariniers terug, die de vorige avond bij het bombardement van de Duitse verschaningen in het gezicht van Nieuwpoort door geschutvuur gewond waren.

Ook kwamen er torpedojagers terug, waarvan de opvarenden vertelden, dat zondag een Taube en een zeppelin naar beneden waren geschoten. De kanonniers van de marine zouden 1600 Duitsers gedood of gewond hebben en verscheidene kanonnen tot zwijgen gebracht. Verscheidene schepen gaan voort de verschaning van de vijand met goed gevolg te beschieten.

Aardenburg, 22 oktober. Zwaar kanongebulder was hier in een richting tussen Brugge en Oostende geheel de nacht en vandaag waarneembaar. Het was nog niet zo gehoord.

Vluchtelingen vertellen, dat Westende (zeebadplaats, 14 km ten zuidwesten van Oostende) gebombardeerd wordt en vele treinen gewonde Duitsers in Brugge aankomen.

Londen, 22 oktober. Gedurende de laatste vier dagen staan de Belgen in de loopgraven langs een linie van 30 km die zij tegen een grote overmacht met de meeste hardnekkigheid verdedigen. Zij ondernamen bij verschillende gelegenheden geslaagde tegenaanvallen.

Vlissingen, 22 oktober. Gisterenavond en hedenmorgen vroeg is hier zwaar kanongebulder gehoord. De ramen rinkelden. In de loop van de morgen werd het nog voortdurend vernomen, doch meer verwijderd.

De toestand te Antwerpen.

Breda, 22 oktober. Te Breda worden elke dag zeer druk bezochte vergaderingen van Belgische vluchtelingen gehouden, waarin geregeld mededelingen gedaan worden over de toestand te Antwerpen. Ook worden daarin de achtereenvolgens te Antwerpen verschijnende proclamaties besproken. Zo werd heden een proclamatie voorgelezen, gericht tot verschillende categorieën van gemeentewerklieden, waarin onder andere gezegd wordt:

“Het college van burgemeester en schepenen heeft besloten, dat de leden van het personeel, welke tijdens het bombardement der stad hun post verlaten hebben, voorlopig hun dienst mogen hernemen. Later zal beslist worden, welke maatregelen er tegenover deze leden van het personeel zullen getroffen worden. Het is aan de stadswerklieden toegelaten, voor zover hun tegenwoordigheid op de dienst niet dringend nodig is, hun gevluchte familieleden te gaan terughalen of opzoeken. De afwezigheidsdagen zullen echter aangezien worden als verlof zonder wedde. De diensturen blijven voorlopig dezelfde. Zaterdagmiddag- en zondagverlof blijven afgeschaft tot nader order.”

Tevens werd in de vergadering mededeling gedaan van een proces-verbaal, afgekondigd door burgemeester en schepenen van Antwerpen, waarin bepaald wordt, dat de gemeentewerklieden bij de huidige schaarste van personeel ook voor andere diensten gebezigd kunnen worden, dan waarvoor ze werden aangenomen. Dit is voornamelijk gedaan in verband met de uitvoering van door de Duitse overheid geëiste werken, waarvoor vreemde werklieden zijn aangeworven. Volgens een mededeling van de schepenen van onderwijs zullen de lessen in de scholen binnen twee à drie weken hervat worden. Een officiële oproeping van het personeel zal nog volgen.

De Times legt in een stukje, dat hieronder staat vertaald, de nadruk op de grote betekenis van de slag, die op het ogenblik tussen Nieuwpoort en Rijsel woedt. De medewerker van de Times zegt, het is niet duidelijk of de Duitsers al dan niet aanvallen, maar over het algemeen schijnen zij zich op de meeste punten tot de verdediging te bepalen. Dit schijnt ons zeer de vraag.

In de Franse officiële berichten toch wordt reeds gesproken van het afslaan van de aanvallende Duitsers. In het laatste officiële berichten wordt ook weer gezegd, dat de bondgenoten "zich handhaven". Ook is niet volkomen juist, dat Engeland troepen aan wal kan zetten waar het wil. Om troepen te ontschepen achter de Duitse linies, met het doel om deze in de rug aan te vallen, zullen de Engelsen eerst moeten vechten. Men kan uit de berichten niet opmaken, of zij hun oorlogsschepen slechts gebruiken om de Duitsers in de flank te bestoken, dan wel of ze reeds pogingen tot landing in de rug van de Duitsers hebben ondernomen. In Zeeuws-Vlaanderen heeft men vannacht en heden zwaar kanongebulder vernomen uit zuidwestelijke richting; op welke afstand is natuurlijk niet te schatten. De Engelsen gebruiken voor het bombarderen van de Duitse stellingen monitors. Zulks ligt voor de hand, daar deze geschikt

zijn om de kust te naderen. Het bombarderen van Westende is nog geen aanwijzing dat de Engelsen een landing als boven aangeduid willen ondernemen. Dit plaatsje ligt in de onmiddellijke nabijheid van Nieuwpoort.

Over de toestand in noordelijk Frankrijk schrijft de militaire deskundige van de Times:

Deze hele streek is goed bevolkt en er liggen talrijke dorpen. Die dorpen zijn vermoedelijk middelpunten van vele afzonderlijke gevechten en hebben ongetwijfeld onder de projectielen van de artillerie van de ene of de andere partij te lijden. Het is een streek waarin goede troepen die defensief blijven, een aanvaller zijn voordelen duur kunnen laten bekopen en die voordelen zelf alleen ten koste van tijd en inspanning te behalen zijn. Het is uit de berichten niet heel duidelijk, of de Duitsers al dan niet aanvallen, maar over het algemeen schijnen ze zich op de meeste punten tot de verdediging te moeten beperken en komt de winst, die behaald wordt, ten goede aan de bondgenoten. Het is moeilijk om het belang van deze slag te overschatten. Een overwinning voor de ene of de andere partij zou gelijk staan met het herwinnen van strategische vrijheid, en ingeval de Duitsers de nederlaag lijden, kunnen de bondgenoten België terugwinnen. Komt het tot schaakmat, dan zou tot een zekere hoogte een herhaling van de toestand aan de Aisne intreden. Maar alleen tot op zekere hoogte. De heerschappij ter zee, die Engeland bezit, stelt het in staat troepen aan wal te zetten wanneer en waar het wil en een Duitse linie als die op de kust steunt, om te trekken. De Engelse troepen kunnen wegens de nabijheid van hun land in die streek met veel voordeel optreden, en over het algemeen is de toestand bemoedigend.

Omtrent de aanval van de Duitsers op de Franse stellingen bij Diksmuide in de nacht van 16 op 17 dezer meldt de correspondent van de Times nog het volgende:

De aanval begon tegen middernacht. Een grote infanteriemacht trok tegen de loopgraven buiten de stad op. De troepen, die deze bezet hielden, waren in aantal in de minderheid en werden gedwongen op de stad terug te trekken, aan welker uiterste grens zij grimmig stand hielden. Er werd inmiddels om versterkingen gevraagd, die tegen het aanbreken van de dag aankwamen. Een tegenaanval volgde en met de steun van artillerievuur werden de Duitsers teruggedreven en de loopgraven hernomen.

In de loop van de dag kwam het tot een duel tussen de Franse artillerie en het Duitse zware geschut van 10,5 en 15,5 cm, dat op een kleine bodemverheffing ten oosten van Diksmuide in positie was. In de namiddag hielden de Duitse kanonnen op met vuren, de Franse artillerie bleef de positie van de Duitsers beschieten, maar ze kreeg geen antwoord. Sedert het bombardement van zaterdag zijn de Duitsers van Diksmuide weggetrokken.

Het Franse gezantschap in Den Haag deelt ons mee:

De dag van gisteren kenmerkte zich door een toeneming van de vijandelijke actie; hevige aanvallen hebben plaats gehad op verschillende punten, met name bij Nieuwpoort, Diksmuide en la Bassée, die alle door de legers der bondgenoten buitengewoon krachtig zijn afgeslagen. Wij zijn enigszins vooruit gekomen in de streek van St. Mihiel, en van de Argonne.

De Daily mail beweert, dat de Duitsers te Brussel drie en te Antwerpen vier Zeppelinloodsen bouwen.

Men schrijft ons:

Ds. G. van der Bruggen, vroeger predikant bij de Nederlandse Hervormde gemeente te Beets (Friesland), later voorganger in de Belgische Zendingswerk te Brussel is door de Duitsers uitgewezen, omdat hij aanmerkingen maakte op de wijze van oorlogvoeren van de Duitsers in België. Ds. Van der Bruggen vertoeft thans in ons land; hij gaat niet naar Brussel terug, doch heeft zijn ontslag aangevraagd.